

Genel Yayın: 4142

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MARCUS AURELIUS
KENDİME DÜŞÜNCELER

ÖZGÜN ADI
TA ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ

YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN
Y. EMRE CEREN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2016
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
KORAY KARASULU

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

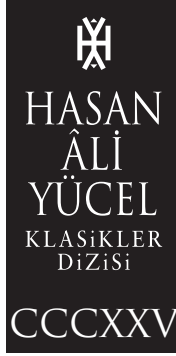
I. BASIM, MART 2018, İSTANBUL
II. BASIM, TEMMUZ 2018, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-402-7 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel: (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 22826

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

MARCUS AURELIUS

KENDİME DÜŞÜNCELER

YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
Y. EMRE CEREN

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Sunuş

“Stoacı İmparator”, “Filozof İmparator” gibi sıfatlarla anılan Marcus Aurelius Antoninus Augustus’un 169 sonları 170 başlarında kuzeye, özellikle Tuna Nehri boylarındaki Germen ve Marcomanni kavimleri üzerine çıktığı seferde yazmaya başladığı ve içselleştirdiği, kendisine yön veren düşünceleri dışa vurduğu bir eser olan *Kendime Düşünceler*, Stoacı düşüncenin en tanınmış eserlerinden biridir. Özellikle Roma Stoası açısından büyük bir öneme sahiptir. Eserde imparatorun, Stoacılara “farz” bilinen şeyleri yapmadığına yönelik özeleştirileriyle dolaylı yoldan karşılaşırız. Kimi zaman da dolaylı aktarımla tavsiyelerini ve kendi düşünce yapısını görürüz. Kendinden çok sonraki kuşaklara, kilise düşünürlerine ve Rönesans’a da temel olacak bu metin, Stoa felsefesinin anlaşılması açısından günümüzde de çok değerli bir kaynak sayılmaktadır. Marcus Aurelius’un yaşadığı dönemde, eserin yazılmasının ardından pek çok Romalı hatip ve yazar ona “Philosophus” lakabını yakıştıır.

Niccolò Machiavelli’nin deyişyle, “Beş iyi Roma İmparatorundan sonuncusu” sayılan Marcus Aurelius Antoninus, ya da imparator olduktan sonraki ismiyle Marcus Aurelius Antoninus Augustus MS 121’de Roma’da doğdu.

Daha küçük yaşta, *praetor*'ken ölen Annius Verus'un oğluydu. Hayatının başlarında Marcus Antoninus, Catilius Severus olarak adlandırıldı.* Babasını kaybettikten sonra büyük-babası Marcus Annius Verus tarafından yetiştirildi. Hem anne, hem de baba tarafından soylu bir ailedendi. Daha sonra dönemin imparatoru Hadrianus tarafından da korunup kollandı. Toga virilis,** giyecek yaşa geldikten sonra Annius Verus ismi verildi. Dönemin önde gelen hatiplerinden olan Fronto'dan, ünlü hatip Aelius Aristides'in de hocası olan Aleksandros Cotiaeus gibi bir gramerciden, Stoacı bir filozof olan Apollonius Chalcedonius'dan, Plutarkhos'un da yeğeni ya da torunu olan Chaeronealı Sextus'tan ve döneminin önde gelen diğer eğitimcilerinden özel dersler aldı.

Varisi Commodus'un ani ölümü üzerine Hadrianus, Antoninus Pius'u evlat edindi. Fakat Hadrianus, Antoninus Pius'un, Lucius Commodus'un oğlu Commodus'u ve Marcus Aurelius'u evlat edinmesini şart koşmuştu. Hadrianus'un MS 138'de hayatını kaybetmesinin ardından Roma tahtına Antoninus Pius çıktı. Antoninus Pius da Marcus Aurelius'u koruyup kolladı, onu önemli görevlere getirdi. Bu görevlere getirildiğinde henüz 18 yaşında olan Marcus Aurelius, Antoninus'un isteğiyle kızı Annia Galeria Faustina ile nişanlandı. MS 161'de Antoninus Pius'un hayatını kaybetmesinin ardından tahta geçen Marcus Aurelius, manevi kardeşi Lucius Ceionius Commodus'u tahta ortak ilan etti. Ona Verus ismini verdi kendisi de Antoninus ismini aldı. Manevi kardeşi Lucius Verus ile birlikte Roma'yı yönettiler.

Germen kabilelerinin MS 166-167 yıllarında Roma topraklarına saldırdığı haberi üzerine, ortak imparatorlar Lucius Verus ve Marcus Aurelius Antoninus savaş hazırlığı yaptılar ve MS 168 baharında sefere çıktılar. Aquileia'ya

---

* *Historiae Augustae*, 134.

** 14-18 yaş aralığına gelen Romalı erkeklerin kendi başlarına hareket edebileceklerini, reşit sayıldıklarını belirten düz beyaz toga.

vardıktan sonra Germen kabilelerinin korkup geri çekildikleri haberini aldılar ve kışı Aquileia’da geçirme kararı aldılar. Kışın ardından Roma’ya hareket etmek için yola koyulduklarında Lucius Verus felç geçirdi ve birkaç gün içerisinde hayatını kaybetti.

Lucius Verus’un ölümünün ardından, Marcus Aurelius Antoninus tekrar kuzeye yöneldi ve Germen kabilelerine karşı MS 169 yılı sonlarında sefere çıktı. Stoacı felsefenin Romalı yapıtlarından sayılan eserini bu sefer sırasında yazmaya başladığı bilinmektedir. Seferler sebebiyle yaklaşık sekiz yıl Roma’dan uzak kalan imparator, o sıralar 16 yaşlarında olan öz oğlu Commodus’u ortak imparator ilan etti.

Tuna Nehri yakınlarındaki ayaklanmaların son bulmaması üzerine, bölgeyi kontrol altında tutmak için oğlu Commodus’u da yanına alarak tekrar kuzeye sefere çıktı. Savaşta Roma üstünlüğü varken geçirdiği hastalık sebebiyle zor durumda kalan Marcus Aurelius Antoninus, Commodus’u derhal varisi ilan etti. “Yedinci günde bitap düşmüştü ve yalnızca oğlunu kabul etti, ama hastalık bulaşmaması için derhal gönderdi. Oğlu gittiğinde başını örttü ve uyumak istedi, ama gece son nefesini verdi.”* MS 17 Mart 180’de Sirmium yakınlarında hayatını kaybeden imparator, Hadrianus Mausoleumu’na gömüldü.

Kendime Düşünceler

12 kitaptan oluşan *Ta Eis Heauton*’da Marcus Aurelius’un kendine özgü Stoacı görüşleri, Stoa felsefesinin genel hatları, imparatorun kendi kişisel gelişimi ve bu gelişim sonucu edindiği düşünceler aktarılır. Marcus Aurelius eserinde bazen tek cümlelik ifadeler, bazen de uzun paragraflar kullanır; bir imparatorun ağzından yazmak yerine sı-

---

* *Historiae Augustae*, 203.

radan bir yurttaş gibi yazar. Kitap, Eski Yunancanın Koine diyalektiyle yazılmıştır.

Stoa felsefesi Roma'daki en etkili felsefe okullarındandır. Kitionlu Zenon Stoa okulunun kurucusu sayılır. "Atina'ya geldiğinde kinik Krates'in ve Stilpon'un öğrencisi olan Zenon, MÖ yaklaşık 30 yılında Atina'daki Stoa Poikile'de (Resimli Revak) kendi okulunu kurmuş ve okulunun da Stoa okulu olarak tanınmasına, sayısız öğrenciyle dolmasına yol açmıştır."* Tarihlendirme açısından üç ana döneme ayrılır. İlk dönemi Eski Stoa olarak bilinmektedir; başlıca temsilcileri arasında Zenon, Kleanthes ve Khryssippos yer alır. İkinci dönem ise, Platon ve Aristoteles düşüncelerinin daha ağırlık kazandığı Orta Stoa'dır. Bu dönem katı ahlak kurallarının törpülendiği ve Stoa'nın Roma dünyasına aktarılmaya başlandığı dönem olarak da bilinir. En tanınmış temsilcileri Poseidonios ve Panaitios'tur. Son dönem ise Roma Stoası veya Geç Dönem Stoası olarak anılır. Roma Stoası'nın en ünlü temsilcileri Romalı Genç Seneca, Epiktetos ve İmparator Marcus Aurelius'tur. MS 2 yüzyıl civarında etkisi azalan felsefe, ileriki dönemlerde Hristiyan teolojisiyle birlikte tekrar hayat bulmuştur.

"Stoacılar Felsefeyi üçe ayırır: Mantık, Fizik ve Ahlak."** Stoacılar göre felsefe yaşayan bir canlıdır. Mantık, bu canlının kemiklerini ve sinirlerini, Fizik etli bölgelerini, ahlaksa ruhunu oluşturur. Stoacılar bunlar arasındaki ilişkiyi şöyle ifade eder: "En üstün iyi (Summum bonum), erdemdir; erdem, doğayla uyumlu yaşamaktır (to homologoumenon têtı physei zên), doğayla uyumlu yaşama, doğanın doğru bilgisini edinmekle mümkündür. Bu bilgiye de belirli bir yöntemle ya da bir ölçütle ulaşılır. İyinin bilimi ahlakıdır. Doğanın bilimi fiziktir. Bilginin ölçütü ise mantıktır."*** Fakat biri olmadan hiç biri tam olarak görevini yerine getiremez.

---

* Ç. Dürüşken, *Antikçağ Felsefesi*, Alfa Yayınları, 2014, 303-316.

** A.g.e.

*** A.g.e.

İmparatorluğu sırasında Marcus Aurelius Antoninus, halka ve kendisinden olmayana, yani ötekine yaklaşımında hoşgörüyü benimsedi. Herkesin eşit ve özgür olduğu inancı ve hepsinden çok doğayı bilip anlayarak yaşamaya çalışmasıyla, her şeyin değişiminin, gelişiminin ve var oluşunun ortasına insanı koymasıyla, gösteriştten uzak sade bir hayat yaşamasıyla bir Stoacı olarak yaşadığı söylenebilir.

Ayrıca eserde Marcus Aurelius'un yönetim açısından kendini, hatta önceki caesarları ve yöneticileri de eleştirdiğini, tahayyül ettiği ideal devlet yapısını da görürüz. Kendisinden önceki filozofları da yer yer övüp yer yer eleştirmiş, fakat bunu boş bir kibirle değil, içselleştirdiği Stoacı bakışıyla yapmıştır.

“Tarih üzerine çalışmakla iyi bir yönetimin nasıl olması gerektiğini öğrenebiliriz: Bir süre için tahta kan bağıyla hak kazanmış, Titus hariç bütün imparatorlar kötüydü. İyilerin hepsi, Nerva'dan Marcus'a kadar olanlarsa evlatlıktılar ve başarılı oldular. İmparatorluk bir kez daha kan bağıyla varis seçtiğinde yıkılması kaçınılmazdı... Titus, Nerva, Hadrianus, Antoninus ve Marcus'un, *praetor cohortes*'ine veya sayısız lejyonun korumasına ihtiyacı yoktu. İyi yaşamlarıyla, halka karşı dürüstlükleriyle ve Senato'nun bağlılığıyla korundular.”*

Çeviri Yöntemi

Ta Eis Heauton'un çevirisinde kaynak metin olarak *Marcus Aurelius, Ta Eis Heauton, The Communings with Himself of Marcus Aurelius, Emperor of Rome* (translated and revised by C.R. Haines, Loeb Classical Library, Harvard University Press, London, 1916) eseri temel alınmıştır.

---

* Niccolò Machiavelli, *Discourses on the First Decade of Titus Livy*, N.H. Thomson, K. Paul, Trench & Co. , 1883, London 1-10.

Ayrıca antik yazarlardan yapılan alıntılarda da aksi belirtilmediği müddetçe Loeb Classical Library metinlerinden faydalanılmıştır. Çeviride kullandığım Eski Yunanca Sözlük, LSJ olarak bilinen, *Liddle-Scott-Jones Greek-English Lexicon*'dur. Marcus Aurelius'un yaptığı alıntılarda, şayet varsa İş Bankası Kültür Yayınları Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi'ndeki çevirilerden yararlanılmıştır. İş Bankası Kültür Yayınları'ndan olmayan fakat dilimize çevrilmiş eserlerde de kitabın ismi Türkçe veya yayımlanmış adıyla anılmış, fakat çeviriler tarafımdan yapılmıştır. Çeviride geçen kişi, yer ve eser adları Latince veya Eski Yunanca asıllarından verilmiştir. Yer isimleri için *The Princeton Encyclopedia of Classical Sites* (Richard Stilwell, W. L. Macdonald) adlı eser kullanılmıştır. Kişi ve mitolojik karakterler için bahsi geçen kişilerin kendi eserlerinin haricinde *A Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology* (William Smith) ve *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities* (Ed. William Smith) adlı eserlerden de faydalandım. İmparatorluk tarihleri ve süreleri için Oğuz Tekin'in *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş* kitabındaki kronolojiyi esas aldım.

Latince ve Eski Yunanca eserlerin kaynak dillerinden dilimize kazandırılmasına büyük özen gösteren İş Bankası Kültür Yayınları'na, çeviri sürecinde ve sonrasında bana her türlü desteği sağlayan eşim İlayda Sanin'e ve beni bu kitabı çevirmeye yönlendiren C. Cengiz Çevik'e teşekkürü borç bilirim.

İstanbul, 2017

Y. Emre Ceren

İkincil Kaynaklar

Adams, Geoff. W., *Marcus Aurelius in the Historia Augusta and Beyond*, Lexington Books, 2012.

Birley, R. Anthony, *Marcus Aurelius: A Biography*, Routledge, 2004.

C. Scot Hicks, David V. Hicks, *The Emperor's Handbook: A New Translation of The Meditations*, 2002.

Hays Gregory, *Meditations: A New Translation*, Random House Publishing Group, 2002.

Marcus Aurelius, *Meditations* (Dover Thrift Editions), Dover Publications, 1997.

McLynn Frank, *Marcus Aurelius: A Life*, Da Capo Press, 2009.

McLynn Frank *Marcus Aurelius: Warrior, Philosopher, Emperor*, Random House, 2011.

van Ackeren Marcel (ed). *A Companion to Marcus Aurelius*. Blackwell Publishing, 2012.

I. Kitap

[1] Büyükbabam Verus'tan¹ lütufkâr mizacı ve öfkeden uzak olmayı öğrendim.

[2] Babamdan² duyduklarımdan ve onunla ilgili hatıralarımdan, yiğitliği ve mütevazılığı öğrendim.

[3] Annemden³ Tanrı korkusunu ve cömertliği, yalnızca zarar vermekten kaçınmayı değil, böyle bir şeyi aklıma bile getirmemeye özen göstermeyi, basit bir yaşam sürmeyi ve zengin birine özgü alışkanlıklardan mümkün olduğunca uzak durmayı öğrendim.

[4] Büyük büyükbabamdan⁴ halk okullarına sık sık gidip gelmekten imtina etmeyi, faydası dokunacak öğretmenlerden evde eğitim almayı ve bu gibi şeylere harcama yaparken özenli olmayı öğrendim.

[5] Bana bakıp büyütenen, ne yeşilden ne maviden, ne Parmularius'tan ne de Scutarius'tan yana olmayı,⁵ çaba sarf

---

1 Babasını kaybettikten sonra Marcus Aurelius'a bir süre büyükbabası Marcianus Annianus Verus bakmıştır.

2 Manevi değil öz babasından, yani Annianus Verus'tan bahsediyor.

3 Domitia Lucilla.

4 Praetor urbanus da olmuş Lucius Catilius Severus.

5 Ludi Circenses olarak da bilinen araba yarışları. Bu yarışlarda mavi, yeşil, kırmızı ve beyaz taraflar olurdu. En bilinen ve imparatorlar tarafından desteklenenleri mavi ve yeşil taraflardı. Parmularius ve scutarius ise parmula ve scuta denen iki tür kalkan taşıyan gladyatör savaşlarındaki taraflara verilen isimdir. Parmula ufak, yuvarlak, scuta ise dört köşeli, büyük kalkanıdır.

etmekten kaçınmamayı, azla yetinmeyi, kendi işimi kendi başıma görmeyi, her işe burnumu sokmamayı ve iftiraya kulak asmamayı öğrendim.

[6] Diognetus'tan⁶ beyhude uğraşlardan sakınmayı, mucize simsarları ve büyücülerin, büyüler, şeytan çıkarma ve bu gibi şeyler hakkında söylediklerine inanmamayı; dövüş-türmek için sülün beslememeyi⁷ ve bu tip konularda heyecanlanmamayı; açıksözlülüğü desteklemeyi, felsefeyle ilgilenmeyi ve elbette ilkin Bakkheius'un,⁸ sonra da Tandasis ile Marcianus'un dinleyicisi olmayı, çocukluğumda diyalogları bir kenara yazmayı, bir sedire, bir posta değer vermeyi ve Yunan yaşamının bunlar gibi mükemmel özelliklerine sahip olmayı öğrendim.

[7] Rusticus'tan⁹ kişiliğimin ihtiyaç duyduğu değişikliğe ve davranışlarımın terbiyesine olanak tanımayı; retorikten tat alma eğiliminde olmamayı, kendime ait küçük ahlak konuşmaları yaparak salt varsayımlarımı yazmamayı; sofulara ve hayırseverlere özgü şişkin bir karakter sergilememeyi, retorikten, şiirden ve ince sözlerden uzak durmayı, evde cüppeyle dolaşmamayı ve bu gibi şeyleri yapmamayı; Rusticus'un, Sinuessa'dan¹⁰ anneme yazdığı mektuplar gibi sade bir dille mektup yazmayı; gücendiğim ya da gücendirdiğim insanlara karşı, onlar yeniden barışmak istediklerinde sakinleşmeyi ve onları kolaylıkla affetmeye hazır olmayı; çok dikkatli ve titizlikle okumayı, kendi yüzeysel düşüncelerimle tatmin olmamayı ya da başkalarının sıra-

---

6 Marcus Aurelius'un resim öğretmeni.

7 Doğu'dan Roma'ya kültürel aktarım yoluyla geçtiği düşünülen bir tür hayvan dövüş türü.

8 Marcus Aurelius ile aynı çağda yaşadığı düşünülen, Platon'un felsefesini takip eden bir filozof.

9 İmparator Domitianus'a karşı geldiği gerekçesiyle ölüm cezasına çarptırılmış, Stoacı politikacı Quintus Arulenus Rusticus'un torunu olduğu düşünülen Stoacı konsül Quintus Iunius Rusticus'tur, Marcus Aurelius'un yakın arkadaşlarındandır.

10 İtalya'nın Campania bölgesinde yer alan bir kent.

dan görüşlerini hemen kabul etmemeyi; beni kendi kopyalarıyla tanıştıran Epiktetos'un¹¹ *Söylevler*'iyle yüzleşmeyi öğrendim.

[8] Apollonius'tan¹² ahlaken özgür olmayı, talihin zarını görmezden gelen kesinliği, bir an için bile akıl haricinde başka bir bakış açısına sahip olmamayı; şiddetli acılarda, çocuğumu kaybettiğimde, geçmek bilmeyen hastalıklarda daima aynı kalabilmeyi; coşkunluğu ve rahatlığı bağdaştırabilen bir adamın yaşayan örneğini açıkça görebilmeyi; bir şeyi açıklarken sabırlı olmayı; felsefi ilkeleri iletme becerisi yanında, deneyimini de kendisine bahşedilen armağanlar arasında gösterdiği anlaşılabilir birini tanımayı; arkadaşlardan apaçık lütufların nasıl kabul edileceğini, bu lütuflar yüzünden ödün vermemeyi ve onları reddederken katı olmamayı öğrendim.

[9] Sextus'tan¹³ şefkatli olmayı ve bir evin aile reisi tarafından yönetilme örneğini; doğaya uygun yaşama fikrini, yapmacıksız asaleti, arkadaşlara sezgiyle yaklaşmayı, sıradan ve boş düşünceleri olan insanlara sabretmeyi, herkesle daha uyumlu olmayı, böyle bir muhabbetin dalkavukluktan daha yüce olduğunu, bu kişilerin şahsıma çok büyük saygı duyarak benimle zaman geçireceğini; bir şeyi doğrudan aktarabilmeyi ve yöntemde mahir olmayı ve bu yüzden de kaçınılmaz olan ilkeleri yaşama göre düzenlenmeyi; öfkenin ya da başka bir duygunun herhangi bir şekilde açığa çıkmasına izin vermemeyi, buna karşın tutkudan azade özgürlüğü en büyük insani hassasiyetle bağdaştırmayı; abartmadan övmeyi ve böbürlenmeksizin sağlam bir eğitimden geçmeyi öğrendim.

---

11 MS 55 ve 135 yılları arasında yaşamış ünlü Yunan kökenli Stoacı filozof.

12 Stoacı eğitimci ve filozof olan Apollonius Chalcedonius, Marcus Aurelius'un eğitimi için özellikle Roma'ya getirilmiştir.

13 Ünlü Yunan tarihçi ve biyograf Plutarkhos'un torunu veya yeğeni olduğu düşünülen Chaeroneali Sextus da bir Stoacı filozoftur.

[10] Gramerci Aleksandros'tan¹⁴ kusur bulmamayı ve dil hakkında bir şeyleri kavraması daha uzun süren barbarı veya Yunanca'yı dilbilgisinden yoksun şekilde ya da ahenksizce bağıra çağıra konuşanları kötülememeyi; fakat kendi yöntemiyle bir şeyleri ileri sürerek konuşma ihtiyacı olan kişiye nezaket ve anlayışla, gereken cevapları vererek, bir şeyleri ortaklaşa ifade ederek, ya da onun konuşma şekline takılmadan kendisinin içinde olduğu durumu beraber değerlendirmeyi, bu gibi diğer şeyleri de onunla uyum içerisinde hatırlatmayı öğrendim.

[11] Fronto'dan¹⁵ dikkatimi tiranlığın özelliklerinden olan kıskançlık, ikiyüzlülük ve kurnazlık üzerine yoğunlaştırmayı ve genellikle benim yakınlarımda bulunup Patrici¹⁶ olarak adlandırılan kişilerin, samimiyet kurdukları kişilere karşı sevgi ve şefkatten yoksun olduklarını öğrendim.

[12] Platoncu Aleksandros'tan¹⁷ birilerine sıklıkla veya mecbur kalmadan meşgul olduğumu söylememeyi veya mektupta yazmamayı ve bu davranış aracılığıyla sürekli olarak ömrümü birlikte geçirdiğim dostlarımı uygun olan bahanelerle başımdan savmamayı ve başımdan savuşturmak için ne gerekiyorsa onu söyleyen biri olmamayı öğrendim.

[13] Catulus'tan, beni bir şeyle itham eden arkadaşımın, ithamı talihsiz bir şekilde mantıkdışı olsa bile bunu önemsemeyi, onunla dostluk bağlarımızı eski haline döndürmeye çalışmayı; öğretmenler hakkında tıpkı Domitius¹⁸ ve Athenodotus¹⁹ hakkında anımsananlar gibi hararetle bir şekilde

---

14 Gramerci veya gramer uzmanı Aleksandros Cotiaeus, Marcus Aurelius'a da dil üzerine dersler vermiştir.

15 Cornelius Fronto dönemin en ünlü hatibidir, Marcus Aurelius'a dersler vermiştir.

16 Patriciuslar döneminin mülk sahibi sınıfını ifade etmektedir.

17 Marcus Aurelius'un Yunanca kâtibî.

18 Marcus Aurelius'un anne tarafından atalarındandır.

19 Marcus Aurelius'un eğitimcilerinden olan Fronto'nun öğretmeni.

iyi sözler sarf etmeyi; çocuklara karşı dürüst bir şekilde sevecen olmayı öğrendim.

[14] Kardeşim Severus'tan²⁰ aile, bilgi ve adalet sevgisini öğrendim ve yine onun sayesinde Thrasea'yı,²¹ Helvidius'u,²² Cato'yu,²³ Dion'u,²⁴ Brutus'u²⁵ tanıdım. Ondan demokratik yönetim düşüncesini, eşitliği ve konuşma özgürlüğünü ve her şeyden önce vatandaşların özgürlüğüne önem veren devlet idaresi fikrini; felsefeye önem verme hususunda dengeli ve değişmez bir karaktere sahip olmayı; iyilikseverliği, cömertlikte samimiyeti, güler yüzlülüğü ve arkadaşlarımın sevgisine itimadı; eleştirdiğim kişilere karşı şeffaf olmayı; arkadaşlarımın bir konuda neyi isteyip neyi istemediklerini eveleyip gevelemeden bilmeyi ve bu konuda hiçbir suretle tahmine ihtiyaç duymamayı öğrendim.

[15] Maximus'tan²⁶ kendime hâkim olmayı ve hiçbir şeye göre şekillenmemeyi; hem bütün zor durumlarda hem de hastalıklarda iyi kalpliliği; hem teskin edici hem de ağırbaşlı, ılımlı bir mizaca sahip olmayı; yorulmak nedir bilmeden görevlerimin üstesinden gelmeyi; söylediğim sözleri düşünerek söylediğim, yaptığım işleri de kötü yapmadığım konusunda herkesin güvenini kazanmayı öğrendim. Hiçbir şeye şaşır-

---

20 Marcus Aurelius'un damadının babası. Cümlede anılan filozof ve devlet adamlarının hepsi iktidardakilerle yaşadıkları felsefi ve politik tartışmaların ardından savaşta ya da ceza, intihar gibi sebeplerle hayatlarını yitirmişlerdir.

21 Publius Clodius Thrasea Paetus, MS 66 yılında İmparator Nero tarafından ölüme zorlanan Stoa felsefesini savunan bir devlet adamı.

22 Kesin olmamakla birlikte Thrasea Paetus'un damadı olan ve İmparator Vespasianus tarafından öldürtülen Stoacı filozof ve devlet adamı Helvidius Priscus'tan bahsedilmektedir.

23 Cato Minor olarak da bilinen Stoa felsefesini savunan devlet adamı Marcus Porcius Cato Uticensis.

24 Plutarkhos'un *Paralel Hayatlar* adlı eserinde bahsi geçen Sicilya tiranı II. Dionysios'u devirmeye çalışan Syracusalı Dion olduğu düşünülmektedir. Plutarkhos'un Marcus Aurelius üzerinde etkisi olduğu bilinmektedir.

25 Caesar'ın katilleri arasında yer alan, Geç Roma Cumhuriyeti devlet adamlarından Marcus Iunius Brutus.

26 Marcus Aurelius'un eğitmeni, Provincia Africa proconsulluğu gibi önemli işlerde de bulunmuş, Stoacı filozof ve politikacı.